

Čevengur

Ukázka ličí „začátek komunismu“ v Čevenguru, bezprostředně po vyhnaní „buržoazii“.

Domy v Čevenguru byly stavěny pevně, jakoby na věky, zrovna jako život tamních starousedlíků, kteří byli tak věrní svému smýšlení a zájmům, že se div neztrhali, jak jim sloužili, a předčasně stárli od samého hromadění majetku.

Však na to později proletáři doplatili, když museli ručně přemísťovat tak důkladně založená stavení, protože spodní trámové věnce domů, položené na zem bez základů, už pustily kořeny a zarostly hluboko do země. Proto měsíkový rynek – po přesunu domů za Čepurného a za socialismu – vypadal jako oranžisté: proletáři vytrhávali dřevěné domy i s kořeny a ty pak vláčeli za sebou, kudy se dalo: A Čepurný za těch svízelných dnů sobotních brigád hltal, že třídou zbyvajících pakáže vyhnal a vyhubil; vždýt by byla mohla ty zakorčené domy odtud odtažit ona místo už tak dost uondaného proletariátu. Jenže v prvních dnech socialismu v Čevenguru ještě Čepurný nevěděl, že proletariát bude potřebovat pomocnou nádenickou sílu. Ale toho prvního dne socialismu se probudil tak povzruzen sluncem, které vstalo dřív než on, a vůbec celkovým pohledem na celý hotový Čevengur, že poslal Prokofje, aby se okamžitě někam vypravil a pozval do Čevenguru chudáky.

„Jdi, Prošo,“ oslovil ho tiše, „je nás tu málo a za chvíli nám tu bude smutno bez dalších soudruhů.“

Prokofij potvrdil názor Čepurného:

„Jasně, soudruhů Čepurný, musíme je pozvat; socialismus je masová záležitost. A jinak už nikoho nezvat?“

„Ale pozvi i další elementy,“ dokončil pokyny Čepurný, „Vem si Pjusu a jedte po cestě do dálky – a jak tam někde uvidíš chudáka, přiveď nám ho za soudruha.“

„A co ty další?“

„Ty taky přiveď! Socialismus je u nás už hotovej fakt.“

„Žádný fakt nemá pevný trvání bez podpory mas, soudruhů Čepurný.“
Tomu Čepurný rozuměl.

„No dyť to říkám, že nám tu bude smutno – a to je pak nějaký socialismus? Co mě tady agituješ, když to cejím sám?“

Prokofij na to nic neřekl a hned si šel hledat dopravní prostředek, aby se rozjel pro proletariát. Kolem poleadne našel v okolních stepích zatoulaného koně a s Pjusovou pomocí ho zapřáhl do kočárku. Do večera si pak nalozil do své ekvipáže zásobu jídla na čtrnáct dní, načez se vydal do zaostřích končin země – za humna Čevenguru; sám seděl v kočáře a prohlížel si mapu generálku, kam by měl jet, a Pjusa řídil koně už odvyklého jízdy. Dět vět bolševiků šlo za kočářem a dívalo se, jak jede, protože to bylo za socialismu poprvé a kola mohla vypovědět službu.

„Prošo,“ zavolal na rozloučenou Čepurný, „dobře se tam kolem sebe koukej, když nám sem přivedeš ty správný lidi, tak město udrtíme.“

„Žádný strachy!“ ohradil se Prokofij, „Copak jsem nikdy neviděl prole-

tarciat?“

Starší bolševik Žejev, který ztloustil díky občanské válce, přistoupil až těsně ke kočárku a políbil Prokofije na okoralé rty.

„Prošo, a nezapomeň sehnat taky ženský, třeba i žebračky,“ řekl. Ženský tu potřebujem, kamaráde, kvůli tvá mazlení, dyť sám vidíš, že jsem ti musel dát hubičku.“

„To zatím nech stranou,“ rozhodl Čepurný, „Ty si ženy nevážíš jako soudruha; ale potřebuješ ji leda jako živelnou sílu. Takže je nevybřeji podle chuti své žádosti, Prošo, ale podle sociálního citění. Když to bude soudruška, tak ji vem, a když ne, tak ji žeň zpátky do stepi!“

Žejev už tedy na svém přání netrval, protože socialismus se jednou stal hotovou skutečností a ženy se v něm nakonec tak jako tak objeví, třeba jako tajně soudrušky. Ostatně ani sám Čepurný jaksepatří nevěděl, v čem vlastně spočívá škodlivost žen pro prvopočáteční socialismus, budou-li to ženy chudé a budou-li to soudrušky. Měl povšechnou vědomost, že v minulém životě vždycky existovala láska k ženě a rozmnožování přes ženu, jenže to byla záležitost cizí a přírodní, a nikoli záležitost lidská a komunistická: pro lidský čevengurský život je žena přijatelná v podobě spíše strohé a člověčí, a ne v plné kráse, která netvoří součást komunismu, poněvadž krása ženské přirozenosti byla i za kapitalismu, tak jako za něho byly i hory i hvězdy a ostatní mimolidské děje. To všechno Čepurný tušil, a proto byl ochoten přivítat v Čevenguru každou ženu, jejíž obličej bude zasněžen smutkem chudoby a upracovaným stářím – taková žena se hodí jen k citům soudruhským, není nijak nápadná mezi ostatní utlačovanou masou, a neupoutává tudíž řečnivou zvědavost osamělých bolševiků. Čepurný uznával prozatím jen třídní lásku, rozhodně ne lásku ženskou; a třídní lásku chápal jako hluboké zaujetí podobným proletářským člověkem, zatímco buržuje a ženské znaky ženy stvořila příroda nezávisle na silách proletáře a bolševika. Proto také Čepurný, kterému tolik záleželo na bezúhonnosti a spořádanosti sovětského Čevenguru, považoval za užitečný i takový vedlejší fakt, že město leží v rovinné, chudé stepi a obloha nad ním se rovněž podobá stepi – a nikde není vidět žádnou libivou přírodní krásu, odvádějící lidi od komunismu a od osamělého zájmu jednoho od druhého.

Navečer toho dne, kdy Prokofij s Pjusou odjeli verbovat proletariát, Čepurný s Žejevem obešli kolem dokola celé město a cestou narovnávali plaňky v plotech, jelikož i plochy se teď musely opravovat, a v nočním ústraní si pak porozprávěli o Leninově chytré hlavě – a tím pro ně dnešek skončil. Když se pak ukládali k spánku, poradil Žejev Čepurnému, že by se zítra měly po městě rozmístit nějaké symboly a taky vydmnout podlahy v domech pro bližící se proletariát, aby to lépe vypadalo.

Čepurný souhlasil s mytím podlah i s rozmístěním symbolů na vysokých stromech – dokonce se na tuto práci těšil, protože s bližící se nocí se ho zmnožoval vnitřní neklid. Nyní už asi celý svět, veškeren buržoazní element ví, že byl v Čevenguru nastolen komunismus, takže mu teď z okolí hrozí větší nebezpečí. Ve tmě stepi a roklin se může náhle ozvat dusot blýsků armád

nebo pomalý šustot bosých banditských oddílů – a potom už Čepurný víc-krát neuvidí ani trávu, ani prázdné domy v Čevenguru, ani soudružské slunce nad tímto prvopočátečním městem, které už je připraveno s čísrými podlahami a osvězeným vzduchem přivítat neznámý, osířelý proletariát, který se tam někde trmácí bez úcty lidí a bez pochopení smyslu vlastního života. Jedine, co Čepurného uklidňovalo a posilovalo, bylo vědomí, že je na světě jedno daleké, tajné místo kdesi u Moskvy nebo na Valdajských horách, jak to podle mapy zjistil Prokofij, a to místo se jmenuje Kremľ a tam sedí Lenin při lampě a přemýšlí, nespí a píše. Ale copak tam teď ještě píše? Vždyť už je tady Čevengur a Lenin už by teď nemusel nic psát, ale spíš by se měl zapojit zpátky mezi proletariát a žít si. Čepurný se opozdil za Žejevem a ulehl do měkké trávy neprůjezdné čevengurské ulice. Věděl, že Lenin teď přemýšlí o Čevenguru a o čevengurských bolševicích, třebaže nezná čevengurské soudruhy podle jména. Teď právě asi píše Čepurnému dopis a nabádá ho, aby nespal, ale aby sřezl komunismus v Čevenguru a získával tam na svou stranu přízeň i životy všeho nejnižšího bezejmenného lidu: aby se ničeho nebál, protože dlouhé období dějin skončilo a chudoba a trápení se tak rozmohly, že kromě nich už na světě nic jiného nezbylo. – aby Čepurný se všemi svými soudruhy očekával u sebe v komunismu jeho, totiž Leninovu návštevnu, při které chce v Čevenguru vlastnoručně obejmout všechny mučedníky polí a skoncovat s postupujícím neštěstím v životě. A nakonec mu Lenin posílá pozdrav a přikazuje mu, ať se snaží upevnit komunismus v Čevenguru už navždycky.

Nato Čepurný vstal, klidný a odpočatý, a jen trochu zalitroval, že tu nemá nějakého buržujie nebo jen přebýřečného vojáka, aby ho hned teď poslal pěčky k Leninovi do jeho Kremľu s depeš z Čevenguru.

Tam už jistě všude budou sami staří komunisti, v tom Kremľu, zavidí Čepurný. Když je tam Lenin... No jo, ale co když mě i v Kremľu označijou za Japonce, to mi buržoazie dala takovou přezdívku, a já tam teď nemám po kom vzkázat svý pravý jméno.

V cihlovém domě svřítla lampa a osm bolševiků bdělo v očekávání nějakého nebezpečí. Čepurný přišel a řekl jim:

„Musíte si teď, soudruzi, vymějšlet něco sami, když tu Prokofij není. Město je otevřený dokofřan, žádný ideje nikdy zapsaný nejsou, takže se soudruzi, co tudy budou procházet, ani nedovědí, kdo a proč tady žije. To samý je s podlahama, musejí se vydrhnout, Žejev si správně všiml toho šlendriánu, a domy se musejí vyvětrat, protože to tu všude ještě zavání buržoazii. Teď je třeba přemejšlet, soudruzi, k čemu tady jinač jsme, prosím vás?“

Každý čevengurský bolševik se zastyděl a snažil se přemýšlet. Kirej se zaposlouchal do šumotu ve své hlavě a čekal, kdy odhud vyjde nějaká myšlenka, až se mu nakonec z té námahy a přílivu krve začal cpát navenek ušní maz. Kirej se proto přiblížil k Čepurnému a tiše a svědomitě mu sdělil:

„Soudruhu Čepurný, mně ze samýho přemejšlení leze z uší všelijaký svinstvo, ale myšlenka né a né.“

A tu mu Čepurný místo vlastního přemýšlení uložil jiný, už zcela jasný úkol:

„Tak běž a chod kolem města, jestli není někde něco slyšet: třeba tam někdo chodí, anebo jenom tak stojí a bojí se. Ale ne abys ho hned odbouch, přived nám ho sem živýho, a my si ho tady proklepeme.“

„To můžu,“ souhlasil Kirej, „noc je velká, takže můžou i celý město vylákat do stepi, zatímco my tady budem přemejšlet.“

„To se ví,“ zalekl se toho i sám Čepurný. „Bez města jsme totiž oba dva nahraný, to nám zase zovstane jenom idea a válka.“

Kirej odešel na vzduch hlídat komunismus, a ostatní bolševici seděli, přemýšleli a poslouchali, jak knot vysává petrolej z lampy. Venku bylo takové ticho, že se v dunivém prázdnu nočního šera a vydobytého majetku ještě dlouho rozléhal pomalý, slábnoucí zvuk Kirejových kroků.

Jedině Žejev tu nesesedl maně – vymyslel symbol, o kterém kdysi slyšel kohosi mluvit na vojenském mítinku v bojové stepi. Řekl, aby mu dali kus čisté látky, že na ni napíše to, z čeho se proletáři, kteří tudy pijdou, zardují a určítě do Čevenguru zajdou. Čepurný došel osobně do domu, který patřival buržujovi, a přinesl odhud čisté plátno. Žejev si ho prohlédl proti světlu a schválil ho.

„Ale je ho škoda,“ zalitroval plátna Žejev. „Co se na tom nadělaly čísrý ženský ruce! Však by se mohly i bolševický ženský naučit takový příjenný věci.“

Potom si lehl na břicho a začal na plátno kreslit kouskem uhlí od kamen pismena. Všichni stáli kolem a napovírali mu, poněvadž Žejev měl ve zkratce vyjádřit podstatu revoluce, aby se všem ulevilo.

A Žejev, poháněný jejich netrpělivostí, se horlivě probíral vlastní pamětí, až konečně sestavil symbol Čevenguru:

„Soudruzi chudáci. Vyrobili jste všelijaký pohodlný zařízení a věci na světě, ale teď jste to rozbourali a chcete něco lepečho – jeden druhýho. Kvůliřvá tomu se teď u nás v Čevenguru shromazřdujousoudruzi, co tudyřma zrovna procházejř.“

Čepurný schválil symbol jako první.

„Správně,“ řekl, „já jsem to taky tak cejtřil: majetek je jenom k běžřným užitku, kdežto bez soudruhř se člověk neobejde, bez nich sám nic nezmuže a nakonec se z něho stane pěcknej prevř.“

A všech osm lidř neslo plátno pustřm městem, aby ho zavěsili na tyče nedaleko silnice, odkud mohli přijřt lidě. Čepurný s pracř nepospřchal – bál se, že potom všichni pjdou spát a on zase zůstane sám, bude se trápřt a bāt za řtřto druhě komunistické noci; mezi soudruhy se však jeho duše rozřdřvala ve starostech a tímto vydřřvřním vnitřních sil se jeho úzkost zeslabovala.

Když našli a upravili dvě místa, zafoukal pũhoční vřtr, což Čepurněho potěšřlo: když už buržujové nejsou, ale vřtr fouká jako dřřv a tyče se kývřjř, je jedinou provřzř jistě, že buržoazie není přřrodnř síla.